

SLOVENSKI vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK V

DUNAJ, V SOBOTO 4. III. 1950

ŠTEV. 17 (290)

Koroški Slovenci se bodo borili za svoj jezik

Že od leta 1945 naprej si koroški šovinisti in neonacistični elementi prizadevajo, da bi popolnoma izpodrinili slovenski pouk v koroških šolah, ki že tako nikakor ne odgovarja načelom enakopravnosti. Vedno in povsod iščejo priložnosti, kako bi koroškim Slovincem odvzeli še tiste bore drobtinice, ki so jih bili ob koncu vojne in zmage demokratičnih sil prisiljeni dati. Tako so se tudi zdaj ob večajoči se krizi, da bi ljudstvo odvrnili od vedno neznosnejših razmer, hkrati pa nadaljevali svoje germanizatorično delo, zatekli k izkušenim metodam in začeli s posebno ostro gonjo proti najosnovnejšim pravicam slovenskega ljudstva na Koroškem.

Zadnji leden je obiskala delegacija koroške deželne vlade pod vodstvom deželnega glavarja Wedeniga v spremstvu šovinističnega kričarja deželnega svetnika Karischa in VdU zastopnika dr. Skrinzija zveznega kancelarja Figla, da mu predlaga novo ureditev šolstva na Koroškem. Po obisku na Dunaju so z maslnimi črkami pisali o „enotnosti“ države in dežele v tem vprašanju, čemur pa se nikakor ne čudimo, saj sta si bili enotni vedno in ob vsaki priložnosti, kadar je šlo za napad na pravice koroških Slovencev.

Ta nova „ureditev“ šolskega vprašanja, ki jo nameravajo in o kateri so si enotni vsi šovinisti in sovražniki Slovencev, pa nam ponovno dokazuje, kako močna je v Avstriji že spel nacistična miselnost, kako visoko že dvigajo glavo neonacistični elementi.

Koroški Slovenci odgovarjamo na ta novi napad na naše pravice z najostrejšo borbo in odločno protestiramo proti vsem tem neonacističnim nakanam avstrijskih, še posebej pa koroških šovinistov, ki v svojem sovražstvu do vsega, kar je slovenskega, ne poznajo nobenih mej. Naše ljudstvo je sprejelo ta napad s silnim ogorčenjem in je odloženo, stopiti v obrambo svojih pravic. Iz vseh krajev pošiljajo Slovenska prosvetna društva protestne brzojavke zveznemu ministrstvu za pouk, prav tako pa je naslovila na ministrstvo za pouk oster protest tudi Slovenska prosvetna zveza, edina predstavnicca kulturnih interesov koroških Slovencev. V svojem protestu poudarja SPZ med drugim:

Gonja proti zadnjim ostankom slovenskega jezika v šolah na južnem Koroškem od strani združenih nemških strank pod vodstvom VdU je izzvala med zavednim slovenskim ljudstvom silno ogorčenje. Dan za dnem prihajajo od Slovencev prosvetnih društev na Slovensko prosvetno zvezo kot edino predstavnicca kulturnih interesov koroških Slovencev zahteve, da ukrene vse potrebno, da prepreči nakane neodgovornih šovinističnih elementov. Vse slovensko ljudstvo na Koroškem gleda v tej gonji, kateri je podlegla na žalost tudi avstrijska zvezna vlada, obnovo nacističnega nasilja nad slovensko mladino. Omenjeno prizadevanje je očitno napad na osnovne pravice koroških Slovencev, pred-

vsem na pravico enakopravnosti na šolskem področju.

Slovenska prosvetna zveza najostreje protestira proti tej neonacistični kampanji in zahteva, da ministrstvo za pouk končno ukrene korake za uresničenje zahtev, ki jih je Slovenska prosvetna zveza predložila zveznemu ministrstvu za pouk dne 18. IX. 1947, na katere kljub urgencij do danes še ni prejela odgovora.

Slovenska prosvetna zveza vidi v tem, da ministrstvo za pouk ne čuti potrebe, da bi odgovorilo v tako važnem vprašanju kot je rešitev dvojezičnega šolstva na Koroškem, nezainteresiranost avstrijskih oblasti in se bo morala v zaščito najosnovnejših pravic koroških Slovencev na šolskem področju obrniti na svetovno javnost in jo opozoriti na krivice, ki se godijo koroškimi Slovincem na šolskem področju.

Da opozori na ta novi napad na najosnovnejše pravice koroških Slovencev tudi svetovno javnost, je SPZ dva dni za tem poslala Svetu zunanjih ministrov v Londonu brzojavko naslednje vsebine:

Sekretariat DFDL nas prosi za naslednjo objavo:

V ožigled strnjene gonje združenih velenemških in neonacističnih elementov za odpravo zadnjih ostankov slovenskega jezika iz šol je Pokrajinski zbor DFDL ponovno apeliral na vodstvo KLS, da vsaj v tem za vse koroške Slovence življenjsko važnem vprašanju opusti vse strankarske interese in se brez ozira na svetovnonazorno gledanje združi z DFDL v borbi za najosnovnejše pravice koroških Slovencev.

Zaradi tega je dne 26. februarja 1950 organizacijski sekretar DFDL tov. dr. Franci Zwitter pristopil k predsedniku KLS prof. dr. Joško Tischlerju in mu iznesel predlog DFDL o skupni akciji v šolskem vprašanju.

Predsednik KLS prof. dr. Joško Tischler je predlog pozdravil in izjavil, da je tudi že sam mislil na tako pobudo in da so tudi že telefonsko klicali zaradi tega predsednika DFDL tov. dr. Luko Sienčnika na Pokrajinskem odboru DFDL.

Vse je kazalo, da bo v tem važnem vprašanju prišlo do sporazuma, do-

Slovenska prosvetna zveza kot predstavnicca kulturnih interesov koroških Slovencev opozarja Svet zunanjih ministrov na gonjo, ki so jo začeli združeni koroški šovinisti pod vodstvom neonacističnega VdU proti zadnjim ostankom slovenskega pouka v koroških šolah. Dejstvo, da sta se uklonili tem neonacistom tudi vladajoči stranki ter zvezna in deželna vlada, kaže, da avstrijska vlada nima volje, da bi spoštovala najosnovnejše nacionalne pravice koroških Slovencev.

Tudi Pokrajinski zbor Demokratične fronte delovnega ljudstva je dne 26. II. 1950 poveril sekretariatu nalogo, da pošlje Svetu zunanjih ministrov brzojavko, v kateri naj ga opozori na zadnji nesramni napad koroških in avstrijskih šovinistov ter neonacističnih elementov na pravice slovenskega ljudstva na Koroškem. V brzojavki DFDL je med drugim rečeno:

Demokratična fronta delovnega ljudstva, resnični tolmač volje vseh zavednih koroških Slovencev, je na svojem Pokrajinskem zboru dne 26.

kler se ni vključil v razgovor tajnik KLS dipl. trg. Adolf Picej, ki je izrazil svoje pomisleke in ostro odklanjal kakršen koli sporazum z DFDL z utemeljitvijo, da bi bila taka skupna akcija obremenitev za KLS, ker bi po eni strani njeni pristaži ne razumeli sodelovanja s „komunisti“, po drugi strani pa bi se KLS diskreditirala pred avstrijskimi oblastmi, če bi kakor koli sodelovala z „veleizdajalci“, „litovci“ in „banditi“. V prostaškem tonu je ob tej priložnosti blafil tudi partizane in napadal novo Jugoslavijo in njeno vodstvo z najgršimi izrazi. Pod vplivom teh izjavanj je prof. dr. Joško Tischler izjavil, da sam ne more odločiti in da mora sklicati zato odbor. Vendar je še vedno kazal pripravljenost in se za naslednji dan zmenil s tovarišem dr. Franci Zwitterjem za sestanek v svrhu formulacije skupnega protesta.

V ponedeljek 27. februarja 1950 sta prof. dr. Joško Tischler in dr. Franci Zwitter tudi skupno formulirala nameravani protest, pri čemer je prof. dr. Joško Tischler tudi pristal, da se protest pošlje na zvezno

Pogajanja za avstrijsko državno pogodbo ponovno brez uspeha

Kot je bilo pričakovati, namestniki zunanjih ministrov, ki so se dne 1. marca po štiritredenskem presledku ponovno sestali, da bi razpravljali o še nerešenih členih avstrijske državne pogodbe, spet niso mogli nadaljevati s svojim delom, ker sovjetski zastopnik Žarubin še vedno ni prejel poročila o sovjetsko-avstrijskih pogajanjih na Dunaju. Po

dveurnem razpravljanju so sklenili, da preložijo pogajanja za nadaljnjih 8 tednov, to je do 26. aprila 1950.

V primeru pa, da bi prišlo pri dunajskih pogajanjih med Sovjetsko zvezo in Avstrijo glede avstrijskih dolgov po vojni do sporazuma še pred 26. aprilom, so zapadni zastopniki pripravljene, takoj spet nadaljevati s pogajanjimi.

Napredni ljudje po vsem svetu vedno bolj jasno spoznavajo pomembno vlogo borbe jugoslovanskih narodov ter prihajajo do spoznanja, da ta borba ni potrebna samo za obstoj Jugoslavije, temveč da ima mednarodni, svetovni pomen.

februarja 1950 ob navzočnosti delegatov iz vseh krajev Slovenske Koroške zaradi organiziranega hujskanja združenih koroških šovinistov proti zadnjim ostankom slovenskega jezika v šolah ugotovila potrebo, da Svet zunanjih ministrov ponovno opozori na svoje zahteve, ki jih je že dne 27. julija 1949 poslala Svetu v London. Naše izkušnje v preteklosti in sedanji dogodki kažejo, da splošna določila za zavarovanje osnovnih demokratičnih pravic koroških Slovencev nič ne pomagajo in je zato potreben čim bolj konkreten statut za zavarovanje nacionalne enakopravnosti koroških Slovencev, kakor ga je predlagala Demokratična fronta delovnega ljudstva.

Opozarjamo, da gre pri sedanjem prizadevanju za odpravo slovenščine iz šol, pri katerem sodelujejo vse nemške stranke s koroško deželno in avstrijsko zvezno vlado, za šolstvo, na katero so se avstrijski predstavniki pri vseh pogajanjih za državno pogodbo sklicevali kot vzor rešitve šolskega vprašanja. Če avstrijska vlada na pritisk velenemških elementov že sedaj, predno je sklenjena državna pogodba, odpravlja zadnje ostanke slovenskega jezika, je razumljivo, da koroški Slovenci z veliko zaskrbljenostjo gledamo v bodočnost.

vlado in preko Zavezniškega sveta na Dunaju na Svet zunanjih ministrov v Londonu. Na tem sestanku je prišlo tudi do debate glede uvodnika v „Slovenskem vestniku“ z dne 25. februarja 1950 in je tovariš dr. Franci Zwitter razložil, da so razmotrivanja v „Vestniku“ pač osebno mnenje uvodničarja, ker kakor znano „Slovenski vestnik“ ni uradno glasilo DFDL.

V torek dne 28. februarja 1950 pa je predsednik KLS prof. dr. Joško Tischler sporočil organizacijskemu sekretarju DFDL tov. dr. F. Zwitterju, da je odbor KLS na tozadevni seji predlog DFDL za skupno akcijo glede šolstva soglasno odklonil in sicer zaradi izpadov v uvodniku „Slovenskega vestnika“ z dne 25. februarja 1950 in zaradi oddaje v ljubljanskem radiu z dne 26. februarja 1950.

Tako na žalost v tako važnem vprašanju kot je šolstvo ni prišlo do strnjene enotne fronte Slovencev proti strnjeni enotni fronti nemških šovinistov, ker so gotovim ljudem strankarski interesi višji od skupnih interesov slovenskega ljudstva.

Ves potek razgovorov pa kaže, da je bila tudi v KLS na eni strani pripravljenost za enotnost, da pa je na drugi strani uspela ozka linija strankarskih interesov in osebne užaljenosti.

DFDL smatra za potrebno, da o tem obvesti slovensko javnost, da lahko sama sodi, kdo je za enotnost slovenskega ljudstva na Koroškem in kdo ne.

Sloga jači — nesloga tlači!

Vsi v borbo za enotnost naprej!

Sekretariat DFDL

Jugoslavija se bori za enakopravne odnose med državami

Danes prinašamo izvlečke iz političnega referata, ki ga je imel tovariš Franjo Ogris na Pokrajinskem zboru Demokratične fronte delovnega ljudstva dne 26. februarja t. l. Tov Ogris je med drugim dejal:

Z nastankom socialističnega sveta so nastali novi problemi v socialističnem svetu samem. Tak osrednji problem je vprašanje, kako naj so odnosi med socialističnimi državami. Zdrav razum že sam po sebi zahteva, da morajo vladati v socialističnem svetu v odnosih med državami druga načela, kakor pa v kapitalističnem svetu. V bistvenem na-

sprotju s kapitalističnim svetom socialistični družabni red ne pozna izkoriščanja človeka po človeku in ki potemtakem tudi ne sme poznati izkoriščanja manjše, gospodarsko šibke in tehnično zaostale države po gospodarsko močni in tehnično razviti socialistični državi. Izkazalo pa se je, da SZ v odnosu do novih ljudsko-demokratičnih držav v ničemer ni spremenila prakse, ki je značilna za meddržavne odnose v kapitalističnem svetu. Z informbirojevsko resolucijo in vso nadaljnjo gonjo proti novi Jugoslaviji skuša SZ uveljaviti take nesocialistične odnose tudi v socialističnem mednarodnem življenju.

Z nemarksistično osrečevalno teorijo, ki jo razglašajo v Moskvi, ko trdijo, da je osvoboditev izpod kapitalističnega suženjstva mogoča samo s pomočjo Sovjetske armade, t. j. potom vojne in okupacije, z discipliniranim vsiljevanjem političnih šablon in direktiv vodstvom naprednih gibanj, ki naj služijo baje nekim „višjim interesom“, niso pa v skladu s pogoji in potrebami borbe in z interesi ljudstev v dotičnih državah, z omalovaževanjem in nezaupljivim presojanjem revolucionarnih sil izven meja SZ, v vsem tem SZ slabi in ubija pri delovnih množicah v kapitalističnih državah vero v moč svojih lastnih sil, onesposablja jih za samostojno in dosledno borbo, ker jim jemlje perspektivo, ustvarja pri njih malodušje ter povzroča, da popuščajo v svoji borbi in se predajojo škodljivemu fatalizmu in oportunističnemu čakalstvu. Ta malodušnost prihaja do izraza v upadanju revolucionarnih gibanj, kar so marsikje pokazale tudi volitve, kakor pred nedavnim na Danskem, Norveškem, v Avstriji in te dni v Angliji, ter padanje števila članstva KP v kapitalističnih državah.

S svojo napadalno politiko proti Jugoslaviji in z nenačelnim zadržanjem na nedavnem četrtem zasedanju OZN, kjer se je bolj kot kdaj koli prej jasno pokazalo, da se po eni strani ZDA, po drugi strani SZ borita za nadvlado nad drugimi narodi, se je SZ samo še bolj diskreditirala v svetu, dočim so simpatije za Jugoslavijo narasle, ker daje Jugoslavija s svojo uspešno borbo proti vsem poskusom političnega in gospodarskega podrejanja, ne glede na to, ali prihajajo iz Washingtona ali Moskve, perspektivo za bodočnost

vsem tistim silam, ki se bore za neodvisnost, za mir in proti vsakemu podjarmljenju. Napredni ljudje po vsem svetu vedno bolj jasno spoznajo pomembno vlogo borbe jugoslovanskih narodov ter prihajajo do spoznavanja, da ta borba ni potrebna samo za obstoj Jugoslavije, temveč da ima mednarodni, svetovni pomen, slično kakor je imela svojčas borba Lenina za pravilna načela usoden pomen za možnost nadaljnega razvoja naprednega gibanja. V borbi Jugoslavije pa se očituje tudi to, da je moč kapitalizma že tako oslabiljena in da je labor napredka postal tako močan, da imperialisti ne morejo več tvegati kakih pustolovščin za uničenje nove, socialistične stvarnosti v Jugoslaviji.

Saj je imperializmu bil zadan baš v zadnjih mesecih silen udarec na Kitajskem, kjer si je 450 milijonski narod, oprt na svoje lastne sile v dolgoletni borbi na življenje in smrt izbojeval svobodo in jo bo brez dvoma znal tudi očuvati in utrditi pred vsakomur, ki bi mu jo skušal na kakršen koli način kratiti. S to veliko zmago kitajskega ljudstva se je središče dogajanja svetovnopoličnega pomena premaknilo v Azijo, kjer se stikajo najrazličnejša vplivna področja in kjer prihajajo v stalnem vrenju do izraza najrazličnejša nasprotja v kapitalističnem svetu. V bodočem razpletu teh nasprotij bo igrala nova ljudsko-demokratična Kitajska brez dvoma zelo pomembno vlogo izhodišča in žarišča nadaljnjih osvobodilnih gibanj in revolucionarnih naporov kolonialnih in polkolonialnih ljudstev v tem prostoru, ki bodo vzpodbujena po uspehih kitajskega ljudstva stremela za tem, da odvržejo jarem imperialističnega suženjstva.

Spor med FLRJ in SZ se je izkazal kot odkrit poskus SZ za dušitev samostojnosti in neodvisnosti Jugoslavije

Spor med Jugoslavijo in SZ, ki je spočetka imel videz ideološkega spora, se je v teku nadaljnega razpleta izkazal kot odkrit poskus SZ za dušitev samostojnosti in neodvisnosti nove Jugoslavije, kot poskus onemogočanja izvedbe petletnega plana, v katerem so si jugoslovanski narodi zastavili kot garancijo svoje neodvisnosti industrializacijo in elektrifikacijo svoje države. Svoj stalni refren, da so samo proti „izdajalski Titovi klikki“, ne pa proti jugoslovanskim narodom in njihovi socialistični državi, so že davno sami postavili na laž. In to s takimi nesocialističnimi in nemoralnimi ukrepi, kakor so sabotaza trgovinskih pogodb, pošiljanje skvarjenih strojev, neizpolnjevanje obveznosti, prevzetih z mirovnimi pogodbami, enostransko teptanje svežano sklenjenih pogodb o medsebojnem prijateljstvu in pomoči, premikanje čet vzdolž meje Jugoslavije, grozilne note s pretnjami, da bodo uporabili „učinkovita sredstva“. S temi in podobnimi ukrepi so dejansko udarili po bitnih življenjskih interesih vseh jugoslovanskih narodov ter na ta način pred vso svetovno javnostjo razglasili svoj brezuspešni poskus, da bi si podredili malo, neodvisno državo, ki gradi socializem, in ji vsilili neenakopravne gospodarske in politične odnose. Bolj ko se je iz morebitne prvotne nejasnosti izkristaliziralo pravo jedro spora med SZ in Jugoslavijo, toliko bolj je postajalo vidno, kako velevažno, pomembno in zgodovinsko vlogo je prevzela jugoslovanska Komunistična partija in z njo vred vse ljudstvo Jugoslavije s tem, da je bila spričo ogrožanja državne neodvisno-

sti sposobna, kljubovati tudi najbrutalnejšemu pritisku ter pogumno in v zavesti, da se bori za pravično stvar, pred vsem svetom postavila na dnevni red vprašanje pravičnih t. j. enakopravnih odnosov med socialističnimi državami. Jugoslavija je napravila s tem neprecenljivo uslugo vsem tistim silam v svetu, ki se bore za pravice svojih narodov, proti gospodarskemu zaslužjevanju s strani močnejših, za dejansko enakopravnost malih in velikih ne glede na to, ali so gospodarsko močno razviti ali zaostali, skratka, vsem tistim, ki se iskreno bore za uveljavljanje in zmago dosledne demokracije tudi v mednarodnem merilu. Če bi se bila tudi Jugoslavija uklonila metodam diktiranja, metodam ukazovanja in podrejanja, poskusom vmešavanja, kakor so se slepo pokorili voditelji ostalih ljudsko-demokratičnih držav in vodilni ljudje v KP kapitalističnih držav, bi bil prizadejan stvari socializma brez dvoma zelo hud in morda za doledno bodočnost nepopravljiv udarec. Zadržani in gospodarsko izkoriščani narodi bi izgubili perspektivo v svoji borbi za svobodo, izgubili bi vero v boljše in pravično ureditev sveta, če bi se tudi v socialističnem svetu obdržal in zadržal sistem gospodarskega in s tem političnega podrejanja šibkejših narodov in manjših držav tehnično in gospodarsko močnejšim in teritorialno razsežnejšim državam. Socialistični red bi s tem izgubil na privlačnosti med gospodarsko izkoriščanimi množicami, ki bi izgubile smisel za revolucionarno borbo, če bi na mesto imperialističnega zaslužjevanja stopilo gospodarsko in politično podrejanje socialistični velesili.

Zasedba zavira možnosti za demokratizacijo javnega življenja

Nato je tov. Ogris govoril o položaju v Avstriji in pri tem med drugim dejal:

Eno perečih vprašanj v Avstriji, ki že peto leto zamača rešitve, je nedvomno vprašanje državne pogodbe in s tem povezanega termina za odhod zasedbenih sil. Ne glede na to, da predstavlja dolgoletna okupacija male države z ničemer opravičljivo sredstvo ekonomskega izkoriščanja avstrijskega gospodarstva in da v neznosni meri obremenjuje državni proračun, ki ga mora na račun svojega življenjskega standarda kriti prebivalstvo Avstrije, ima dolgoletna okupacija za posledico tudi tak politični razvoj v državi, ki nujno zavira možnosti za demokratizacijo javnega življenja. Avstriji je bil s strani velesil z zaključkom vojne prisojen položaj osvobodjene, samostojne države, čeprav je drugo vprašanje, v kolikor si je to zaslužila. V tem položaju pa je vsekakor nezdržljivo z načeli suverenosti in samoodločbe narodov, da se okupacija nadaljuje v nedogled, ne da bi za to obstajali kakršni koli tehtni razlogi.

Da je vprašanje avstrijske mirovne pogodbe še vedno nerešeno, ima svoje posebne vzroke. Avstrija leži na silno občutljivem ozemlju, kjer se križajo najrazličnejši interesi velesil in njihovih političnih stremeljenj. Kdor ima pod svojo nadoblastjo Avstrijo, ima v rokah važen strateški položaj za vplivanje na vzhod ali obratno na zapad. Avstrija je edino ozemlje, kjer se neposredno stikata in kjer sta si ustvarili neko znosno in domače sožitje tisti dve odločujoči velesili, o katerih smo ugotovili, da vsaka na svoj način skuša uveljaviti nadvlado nad drugimi narodi, t. j. ZDA in SZ. Tukaj lahko neposredno druga proti drugi rovarita in intrigrirata, tukaj lahko preizkušata svojo medsebojno moč in tukaj se konec koncev tudi lahko zakulisno dogovarjata, vse to pa seve na škodo prebivalstva Avstrije, kar

smo koroški Slovenci lanskega junija s pariškim zakulisnim barantanjem med SZ in zapadnimi imperialisti dobili občutiti na lastni koži. Brez dvoma je treba v naštetih dejstvih iskati poglavitne vzroke za to, da je avstrijsko vprašanje ostalo doslej nerešeno in da tudi ni otipljivih izgledov, da bi bilo v doglednem času pričakovati pozitivne rešitve.

Značilno za razmere v Avstriji pa je to, da nihče od merodajnih ljudi v avstrijski vladi in v avstrijskih političnih strankah ne zagovarja iskreno potrebe, da bi zasedbene sile končno že odšle, od koder so prišle Sicer predstavniki vlade in strank od časa do časa drug drugega preglašujejo z gromovitimi govori, v katerih mrgoli fraz o svobodi in suverenosti Avstrije, ki jo baje žele, kadar pa gre za to, da bi svoje govoričenje sprovedli v dejanja, pa se vedno znova izkaže, da je ves hrup neiskreno mišljen in preračunan samo na varanje ljudstva, ki je prisiljeno nositi težka bremena. Pri tem so vloge porazdeljene približno tako, da koalicijski stranki OeVP in SPOe bruhata ogenj in žveplo na sovjetsko zasedbeno silo, zapadne okupatorje pa povzdigujejo do nebes kot do brotnike in rešitelje v stiski, predstavniki KPA pa rohnijo proti okupaciji zapada kot edinemu krivcu in zaslužjevalcu, dočim slikajo sovjetsko zasedbeno silo kot nosilca svobode in garanta, da se nacizem ne bo več povrnil. To komedijo pa igrajo tako abotno, da je že lahko največji naivnež spregledal, da pač opravljajo eni posle agentov v službi zapadnih imperialistov, drugi pa v službi informbirojevskih revizionistov in moskovskih hegemonistov. Nihče od njih pa ne zalaga svojih sil za resnične interese ljudstva, ki iskreno želi, da bi odšli tako eni kakor tudi drugi.

Nadaljevanje referata tov. Ogrisa bomo objavili v prihodnji številki našega lista.

SZ ne ruši le svojega ugleda temveč spravlja v slabo luč socializem sploh

Z vsiljevanjem metod diktiranja, s teorijo, da mora tudi v socialističnem svetu nekdo igrati prvo violino, vsi drugi pa naj pokorno brenkajo spremljavo, z zakulisnim načinom barantanja z imperialisti za življenjske interese narodov, z razdeljevanjem sveta na interesne sfere in vplivna področja med imperialisti in SZ, z reševanjem mednarodnih vprašanj po diskreditirani poti tajne diplomacije, z uporabljanjem najbolj nenormalnih sredstev za zrušitev neodvisnosti socialistične Jugoslavije, z uprizarjanjem takih montiranih sodnih burk, kakor sta bila procesa proti Rajku v Budimpešti in proti Kostovu v Sofiji, s postavljanjem sovjetskega gauleiterja Rokosovskega na Poljskem, z neiskreno propagando za mir ob istočasni gonji z intervencijo suvereni Jugoslaviji, z zopetno uvedbo smrtnih kazni v SZ, ki da sklepate na to, da se je SZ tudi v notranji politiki izneverila načelom pravice in socializma — saj je zunanja politika nujno odraz notranje ureditve — z vedno bolj otipljivimi razlikami med voditelji SZ in

njihovimi dejanji, s prakso, ki nasprotuje najbistvenejšim načelom socialističnega nauka, kakor sta ga izoblikovala velika misleca Marx in Lenin, SZ ne ruši le svojega ugleda, ki si ga je pridobila pri množicah in narodih v preteklosti, posebno pa za časa vojne proti fašističnim zavojevalcem, temveč kompromitira in spravlja v diskredit in slabo luč socializem sploh, hkrati pa daje možnost imperialistom, da lahko v svoji propagandi prikazujejo socialistično ureditev v še bolj popačeni luči, kakor dejansko očituje v SZ. Na podlagi današnje prakse SZ danes imperialistom mnogo lažje in bolje uspeva diskriminiranje in blatenje napredne ideje sploh. Vse to pa zato, ker jim današnja napačna, popolnoma nesocialistična in zato nujno škodljiva politika SZ in informbirojevskih agentur nudi temeljito priliko za to. Da to ni brez škodljivega učinka pri delovnih množicah v kapitalističnih državah in da kujevo iz tega politični kapital samo imperialisti in reakcija, se razume samo po sebi.

PREŽIHOV VORANC: SEMENJ BELIH LJUDI

Francija, Orleans, sončne poljane, zoreča pšenična polja . . .

Mesto ob leni Loiri, ki se vije v širokem loku proti Atlantskem oceanu. Mesto Orleanske device, Jeanne d'Arc. Velikanska katedrala, ki so jo zidali sto let, se dviga kakor znamenje časa nad mestom. V hladu njene sence te mrazi. Temačni, čudovito vitki svodi se v dolgih vrstah izgubljuje v omotičnih višavah veličastnih ladij.

Tesne zgodovinske ulice, koder je pred pet sto leti hodila orleanska junakinja, ko je vzbujala na boj proti angleškim osvajalcem, od koder je vodila francoske vojščake v bitko blizu mestnega obzidja, kjer so osvajalce prvič pognali v beg. Tesne ulice spominjajo na mesto Rouen ob Seini, kjer so dobrih pet in dvajset let pozneje isto orleansko devico živo sežgali na grmadi prav isti velikaši, prav ista visoka duhovščina, kateri je rešila prestole, grade in oltarje . . .

V soncu razbeljen stoji mogočni spomenik kralja Karla, njenega rablja . . .

Počasi se vije lena, zamazana Loira mimo mesta Orleans.

Kres. Trg device Orleanske je preplavljen z množicami. Semenj. Sonce neusmiljeno žge pod vedrim nebom. Nobenega diha od nikoder. Deset tisoč ljudi se že zgrinja na trgu in še vedno prihajajo novi. Vozovi, konji, avtomobili, pešci; naokrog zaudarja po kmečkem znoju. Krik in trušč, vihanje pisanih noš, smeh, godba, petje. Vse se duši v ogljušujočem vrvežu največjega semnja ljudi na francoskem, ki je vsako leto v Orleansu na dan 24. junija.

Da, ljudski semenj.

Da, na francoskem, v deželi zakrknjene demokracije, enakopravnosti, bratstva in svobode!

Ta dan najemajo kmetje in graščaki, pa tudi drugi delodajalci iz okolice, ki je takšna kakor pol Slovenije, posle in poljedelske ter druge delavce. Od daleč prihajajo tudi delojemalci, poljedelski proletariat, peš, na kolesih, z vlakom.

Mladeniči in dekleline ponujajo na razstavi svoje ude mimo idočim, zakrknjenim, molčečim gospodarjem.

Kupci ne spreminjajo potez. Pounudba je izredno velika, pšenice so še od lanske žetve polne kašče. Počasi, počasi . . .

Topo se vrstijo ogledniki.

Vstopim v vrvež in prisluškujem.

„Kanalje hočejo znižati takso!“

„Taksa je za pol leta 3500 frankov, a jo hočejo politisiti na tri tisoč.“

Prisluhnem na drugo stran. Kupci poltiho šepetajo:

„Previdnost! Izredno mnogo je inozemskih delavcev . . .“

Tako se semenj melje dalje. Tisoči čakajo, tisoči ogledujejo, kupujejo . . .

Pred vhomom v starinsko hišo je velik gnetež. Po postavah množice sodim, da je tu zbirališče kupcev. Rdečelični, na videz dobrodušni, od zaužitega vina žareči obrazi so zatopljeni v preudarno razmišljanje podjetniških skrbi. Nad hišnimi vrati je napis:

„Sindikati poljedelcev.“

Iz hiše buči kakor iz čebelnega panja.

Aha!

Prerijem se na drugo stran prostranega sejmišča.

Pred vežo široke hiše se zgrinjajo poljedelski delavci. Razgreti srditi glasovi. Od nekod diši razlito vino. Pod obokom miza, za njo dva razkoražena Francoza, zatopljena v kup papirjev. Na mizi svežnji časopisov in brošur. Nekdo pritrjuje nad vhod začasni napis:

„Zveza poljedelskih delavcev.“

Na drugem koncu sejmišča završi. Množice se zaženejo tja in me po-

legnejo za seboj. Sredi trga pod milim nebom je postavljena miza, prav tako obložena s časopisi, brošurami in letaki. Nad njo transparent z napisom:

„Zveza združenih poljedelskih delavcev.“

Na stol se nenadoma vzpne visok, svetel Francoz in začne v provansalskem narečju:

„Tovariši, poljedelski delavci, Francozi in priseljenci . . .“

Nadaljnje njegove besede zaduži hrušč, govornik omahne, transparent pade med množico, policija, krik in vik . . .

Vedno krožijo med poljedelskim proletariatom od rok do rok letaki, ki pozivajo francoske in priseljene delavce v boj za njihove zahteve, proti znižanju mezd in prelamljanju pogodb, ki ga izvaja sindikat poljedelcev. Letaki v francoskem, italijanskem, poljskem jeziku . . .

Trume se gibljejo v soncu, čakajo.

Sindikati sabotira pogodbe. Le posamezniki, manjši posestniki, ki potrebujejo kvečjemu eno moč za nekaj mesecev, se pogajajo in plačujejo nad takso, ki jo hoče diktirati sindikat. Toda to se komaj pozna.

Šele popoldne sklenejo tarifo, najvišje plače za pol leta: 3200 frankov. Lestvica pada doli do navadnega ibrnika, ki dobi komaj 2000 fr. Pogodba se glasi za hrano, najmanj štiri obroke na dan, prenočevanje na postlanih posteljah s perilom, bolniško zavarovanje, deseterno delo.

Toda beli sužnji se ne vdajo papirnatim vabam. Vedo, da bo večji del trajalo delo po dvanaest in še več

ur na dan, da bo hrana komaj zadostna, da bodo spali tudi na tleh in da bo delavec v primeru bolezni slej ko prej zletel na cesto.

Izkušnje.

Skupina Poljakov se pogaja z nekim graščakom. Previdni so.

„Nedeljo hočemo imeti prosto!“

Drugi zahtevajo:

„Tudi v nedeljo hočemo imeti hrano!“

Kupci pregledujejo vrsto za vrsto . . .

Trebušen Francoz in naličena ženska barantata s poljedelskim parom. Poljak tolče nekaj besed po francosko. Francoz tiplje mišice čokatega Poljaka, kakor bi olipaval konja. Obraz se mu razleze. Zadovoljen je!

Francozinja obrača mlado Poljakinjo. Mišice so krepke. To gre. Tedaj pa zabode oči v njen trebuh, nato še s prstom povrtla po njem ter se zgrozi:

„Nosna!“

Poljakinja zardi in začne mahati z rokami. Mož ji priskoči na pomoč:

„Madame, šele čez sedem mesecev, čez sedem mesecev . . .“

Toda kupca se namrdneta in gresta dalje . . .

Posebno so pridregli tujci. Skoraj polovica je Italijanov, Poljakov, Špancev in drugih. Mnogo jih ostane na cesti, neprodanih. Še vedno tavajo po cestah Orleansa, ko je večina kupcev že nakupila. Daleč je njihova domovina . . .

Pred gostilno pijejo francoski delavci. Mimo gre skupina priseljenec.

„Te kanalje so krive, da so go-

spodarji znižali plačo,“ vpije pijan Francoz.

Trije drugi Francozi planejo po njem in ga pobijejo za mizo.

„Molči, svinja! Ti so še večji re-veži kakor mi. Gospodarji so krivi!“

Nekdo razlaga še bolj resno:

„Kapitalisti so krivi, naši in njihovi. Kdo jih je poslal sem?“

Nekdo pohiti za skupino s polno steklenico vina.

„Združiti se moramo vsi . . .“

Že prej sem prisluškoval, da bi iztaknil kakega rojaka. Našel sem nekaj Dalmatincev in Ličanov. Proti večeru pa sem šel mimo voza, ki je čakal v stranski ulici in čul govoriti slovensko. Na vozu sta sedela dva fanta in pila iz steklenice.

Pristopil sem. Čakata na gospodarja, da se z njim odpeljeta na mesto dela. Eden je iz Prekmurja doma, drugi iz Kozjanskega.

Prekmurec pripoveduje:

„Tri leta sem že v Franciji. Od kraja sem dobro zaslužil, sedaj pa je bolj trda. Do zdaj sem imel srečo, da nisem bil brezposeln. Prihranil sem si nekaj in poslal materi na Goričko. Kako bo pri novem gospodarju, ne vem. Videti je stiskač. A kaj si hočemo?“

Kozjanec pa pravi:

„Tukaj sem štiri leta in se moram ves čas ubijati s poljedelstvom, ker ne dobim karte za industrijo. Vso zimo sem bil brezposeln in kar sem si prej prihranil, sem medtem porabil. Doma nimam nikogar, pa me zato manj skrbi. Zavdinjala sva se za pol leta. Živi se, a za starost to ni . . .“

Pijemo in govorimo. Daleč je domovina, trda za tiste, ki jo redijo . . .

Pride Francoz in voz izgine proti Loiri. Pomahamo si še.

Bil sem na največjem semnju belih sužnjev v Evropi . . .

(1934)

V PETEM NADSTROPJU

V palači pariške prefekture, na oddelku E v petem nadstropju, začnejo uradovati ob devetih. Že ob sedmih sem stal pred velikimi vrati na Cvetličnem trgu, kjer je vhod za tujce, ki si v tem velemestu urejajo pravico prebivanja. Mislim sem, da bom prvi, pa sem se grdo zmotil, kajti pred zaprtimi vrati sem našel že pet čakalcev. Vedel sem, da se moram kar najbolj zgodaj postaviti pred vhod, ako hočem ta dan sploh priti na vrsto; urad je počasen in čenisi med prvimi sto, čakaš najbrž zaman in ostaneš za prihodnji dan.

Ob tej zgodnji uri je mesto še neprijazno in mokrotno; iz obeh rokavov reke Seine, ki oblivata otok Cite, se kadi rahla in redka meglica. Noč je umila stara postopja; zidovje bolnišnice Hotel Dieu, ki oklepa trg z ene strani, in Palaisa de Justice, ki ga oklepa z druge, je nenavadno črno, medtem ko je pri dnevnih svetlobi sivo. Stolpa katedrale Notre Dame, ki gledata izza bolnišnice, se zdita nekam oddaljena, čeprav je do njiju v resnici komaj sto korakov. Mestni ropot se je že pričel, naglo se stopnjuje in kmalu se bo zvil v oglušujoč trušč.

Ob sedmih nas je bilo šest, deset minut nato pet in dvajset, ob pol osmih sto, ob osmih dve sto. A do devete ure smo imeli še uro časa. Množica je tako narasla, da je postal široki trotoar pretesen in so zadnji že stali na cestišču. Moral je priti policaj, ta je s pomočjo pendreka očistil cestišče in uredil množico.

Kar nas je tukaj čakalo, smo bili vsi kandidati petega nadstropja, ki je prav za prav v podstrežju prefekture. Tam posluje oddelek za odstranitev nadležnih tujcev. Zbrani smo bili ljudje vseh vrst, poklicev in narodnosti zemeljske krogle. Postopajči, tatovi, žepni rokomavhi, de-

lavci, brezposelni, politični in drugi emigranti, potem priganjači in počestnice. Vendar so bili med nami le priganjači druge ali tretje vrste, takšni, ki niso uživali časti članstva zloglasne organizacije makrojev (priganjačev); ta je v časih konjunktura štela do 50.000 članov in je po pariških cestah, javnih in zasebnih hišah pasla 200.000 legalnih in nelegalnih prostitutk, njen častni predsednik pa je po dobri, stari meščanski navadi vsakokratni generalni ravnatelj pariške državne opere . . . Med nami so bili le tisti nespretni pastirji belega in črnega blaga, ki si niso znali priboriti pravice stalnega bivanja v Franciji niti za časa največjega demokratskega razcvita, ko se je pariški prefekt Chiappe, ki ga je ljudstvo strmoglavilo, dal izvoliti od priganjaške organizacije za narodnega poslanca . . .

Kljub dolgemu čakanju je množica sila potrpežljiva in tiha. Po večini ljudje niso prvič tukaj in so navajeni čakati. Za menoj se začne prerivanje. Nekdo spregovori osorno:

„Kam pa rinete?“

Odgovora ni nobenega, zato se prvemu pridruži drug, „filozofski“ glas:

„Kdor hoče biti prvi, mora prej vstati. Jaz sem vstal ob petih, hodil dve uri sem in, kakor vidite, tudi nisem prvi. Tako je, dragi moj . . .“

Mlada žena ima s seboj nekaj mesecev starega otroka, ki začne zaradi stiske cviliti. Nekdo se hujuje:

„To je škandal, vsaj matere bi morali izločiti.“

Sočutne besede ostanejo brez odmeva, nihče se ne gane, da bi mladi materi ponudil boljše mesto, in otrok neha cviliti žele, ko mu mati da prsa. Čas se pomika proti deveti uri, skupina čakalcev pa se bolj in

bolj veča. Novinci pristopajo začudenih, osuplih obrazov, nekateri mažejo z glavami in odhajajo okrog opla proti Notre Dame. Drugi so že prej tako storili, kajti tam je glavni vhod v policijsko poslopostje in skozenj se skušajo vtihotapiti. Toda kontrola pri vhomu je stroga; spet se vračajo in dolgih obrazov se pridružujejo naši skupini. Pasanti, ki morajo mimo, nas gledajo izpod čela in se nam izogibljujejo kar čez cesto. Gotovo si mislijo, da gredo mimo zbranega podzemnega Pariza . . .

Pet minut pred deveto uro se visoka vrata od znotraj odpro; vsujemo se skozi vhod; deremo čez ogromno dvorišče proti stopnicam E, ki vodijo v peto nadstropje. Nimam ravno počasnih nog, toda napeti moram vse sile, da me ne prehitte nekateri, ki so prišli za menoj. Od nekod slišim smeh gledalcev, ki jih je polno dvorišče, toda nihče se ne zmeni zanje. Na dolgih stopnicah nekateri zaostajajo, jaz pa vztrajno hitim in sem med prvimi v petem nadstropju.

A koliko razočaranje! Na hodniku pred pisarnami stoji že dolga vrsta čakalcev, mirnih, boguvdanih obrazov. Ko nas zagledajo, se sklonijo kakor grešniki. Kolikor morem presoditi, jih je čez petdeset v vrsti. Nič ne hasne, nastaviti se moramo za njimi. Kdo ve kako so se ti ljudje prikradli sem? Nekaterim se je nemara le posrečilo priti skozi glavni vhod. Pred menoj je stal postaren mož v oguljenem plašču in si nažigal smrdljiv čik. Zdi se mi, da sem ga videl že pred osmo uro oprezati okrog nas na ulici. Menda je uganil mojo radovednost, ker se mi je zvitro nasmehnil in dejal:

„Veste, jaz sem drugače napravil. Šel sem okrog opla in vstopil pri (Nadaljevanje na 4. strani)

V PETEM NADSTROPJU

(Nadaljevanje z 3. strani)
vratih ob Seine, koder so pravkar odnašali smetje. Včeraj sem ves dan čakal zastoj. Ali mislite, da bom danes tudi? Ne, ne . . .“

Čakanje se je začelo znova; bilo je devet in uradništvo je pravkar prihajalo. Nekaj časa bo trajalo pobiranje dokumentov in pred deseto uro ne bodo pripravili kartotek. Prijetna sebičnost me je prevzela, ko sem naposled preštel čakalce pred seboj: bilo jih je 65. Torej utegnemo priti še dopoldne na vrsto, ker jih vsak dopoldan odpravijo 70 do 80. Ostali, ki napolnjujejo hodnik tja doli do stopnic, bodo morali priti seveda popoldne, ali pa šele naslednji dan. Res so jih za menoj odšteli še kakih deset, vse drugo mora zapustiti hodnik.

Nekateri ugovarjajo, drugi jokajo, tretji vdano sklanjajo glave ali pa se hudomušno nasmihajo. Nekateri se vračajo in mislijo pred očmi straže v katera si bodi pisarniška vrata. Pravica bivanja v tej deželi, kjer mrgoli tujcev, ni več navadna šala. Včasih se nihče ni oziral na papirje, delovne roke so bile najboljša legitimacija; toda danes tlači brezposelnost, vojna se bliža z naglimi koraki in oblasti se skušajo iznebiti čim več tujcev.

„Pridite popoldne!“ dopoveduje policaj že tretjič Poljaku, ki še vedno sili nazaj.

„Že predvčerajšnjim mi je poteklo in če me policija dobi na ulici, bom sedel, pa izgnali me bodo. Že dva dni čakam zastoj . . .“

Poljakov glas je odkritosrčen in proseč.

„Izgnali?“ se začudi policaj. „Izgnali vas bodo tako in tako . . .“

In Poljak se mora umakniti po stopnicah. Nam so vzeli dokumente in čakamo v dveh sobah. Pred vrati stoji stražnik, da ne more nihče na hodnik. Tu je čakanje prijetnejše kakor spodaj na ulici, ker je skoraj za vse dovolj klopi na razpolago. Toda kdo se meni za to! Vsak premišljuje, kakšna usoda ga čaka, ali mu bodo bivanje podaljšali, ali bo moral zapustiti Francijo v 24 urah, v dveh, osmih dneh. Tu je zadnja instanca. Tudi če ti podaljšajo, ostaneš v stalnem izgonem stanju.

Na hodniku je neprestan dirn-daj. Mi še nismo na vrsti, toda iz spodnjih nastropij, kjer vodijo kartoteko tujcev s stalnim, oziroma urejenim bivališčem, gonijo ljudi sem. Tudi tam spodaj jih rešetajo in kar pade skozi ulice, je obsojeno na izgon in mora v peto nadstropje. Skozi okno sili v sobe cestni hrup. Takoj pod okni vidiš na drugi strani pisarne, levo nad streho vitki zvonik kapele Sv. Ludvika, na desni malo v ozadju pa strehi stražnih stolpov nekdanjega kraljevskega gradu. Pod njimi je čakala svoje smrti kraljica Marija Antoinetta, ki jo je obsodila revolucija. Na levi znamenje začetka francoske fevdalne monarhije, na desni znamenje njenega konca . . .

Ko smo čakali na ulici, smo po večini govorili francoski, kakor smo pač znali, v petem nadstropju pa so čakalci našli spet sami sebe; tu ni več ozirov, kar te čaka, te čaka, zato je francoska beseda izginila in soba žlobudra v vseh evropskih jezikih. Dobra tretjina govori vzhodnoevropski židovski žargon, mnogo je Poljakov, nekaj Nemcev, Italijanov, Špancev, Ukrajincev, le slovenske besede nisem mogel ujeti, dasi sem oprezoval za rojaki.

Zraven mene je sedel človek srednje starosti s predebelo glavo in slabotnih ramen. Nenadoma se je obrnil k meni.

„Političen, kaj . . .?“ To je pomenilo: političen emigrant.

„Da, iz Jugoslavije!“ sem mu odvrnil skoraj ponosen, da sem v armadi tistih, ki jih zaradi naprednih idej gonijo po svetu.

„In vi gotovo tudi . . .?“

„Ah, bog ne daj, saj nisem neumen!“ je poudaril s prezirljivim naglasom. „Političen emigrant je največja neumnost. Da bi se dal preganjati po svetu zaradi idej, ha, ha . . .“

„Kaj pa ste torej?“ sem ga vprašal.

„Jaz . . .? Delal sem, to se pravi, živel sem, kakor je pač naneslo. Danes tukaj, jutri tam. Bil sem že v vseh evropskih državah. Nazadnje sem bil v Alžiru. Tukaj na francoskem nam poprej ni bilo slabo, a zadnje čase so začeli šariti s temi papirji . . . Največ zaradi vas, političnih emigrantov.“

Pripovedoval mi je še, kako in kaj je „delal“. Moj obraz ni mogel zatajiti nevšečnosti, da sedim poleg mednarodnega žeparja, zato se je znanec skoraj razburil:

„Jamčim vam, da bom prej dobil podaljšanje bivanja kakor vi . . . Jamčim vam . . .“

Kmalu nato sem spoznal Hrvata Zagorca. Imel je za seboj pravi križev pol izseljenca. Pred nekaj meseci so ga izgnali iz Belgije; tam se je zameril rojakom, ki uradno skrbe za usodo izseljencev, pa so ga dali izgnati. Izpridil se je bil namreč politično . . . Ker je prestopil francosko mejo brez dovoljenja, so ga francoske oblasti zaprle za mesec dni; to je presedel v Lilleu. Po prestani kazni se je napotil v Pariz, kjer so mu podaljšali bivanje za osem dni, da bi utegnil pobrati šila in kopita. A Hrvat ni mogel zapustiti dežele, ker ni imel potnega lista. Mimogrede povedano, mu ga na konzulatu niso hoteli izstaviti. Zato se je po osmih dneh še enkrat napotil v peto nadstropje. Tam ni prišel na vrsto, a so mu dali številko, s katero naj se prijavi čez dva dni. Že drugi dan pa so v hotelu, kjer je stanoval, napravili racijo; in ker mu je pravica bivanja potekla, so ga zaprli in s policijsko številko vred poslali za mesec dni v centralni zapor Frennes pri Parizu. Pred osmimi dnevi je zapu-

stil ječo z naročilom, naj odide iz dežele v osmih dneh. Zdaj je bil spet tukaj s prošnjo za podaljšanje . . .

Na hodniku so medtem le pričeli klicati imena čakalcev. Vse sili k vratom in nateguje ušesa. Uradniki kličejo imena s francosko izgovorjavo, da človek samega sebe ne more prepoznati. Prva skupina izgine v prostore na oni strani hodnika. Ostali še nestrpnije čakajo dalje. Kmalu se vračajo prvi iz pisarn.

„Koliko pa dajejo . . .?“

Tudi peto nadstropje ima svojo konjunkturo; včasih dežujejo sami kratkoročni ali takojšnji odbitki bivanja in tudi takojšnji izgoni, včasih pa proti pričakovanju zopet vsem podaljšujejo. Danes ni mogoče ugotoviti, kakšna konjunktura vlada, vse hiti z raznobarnimi, belimi, rdečimi, zelenimi papirji v rokah proti stopnicam. Ne obeta se preveč rožnato.

Na hodniku so vedno novi ljudje. Med takimi, kot smo mi, opaziš tudi boljše tujce; med njimi je vedno nekaj mladih, lepih žensk. Moški se kisló drže, ženske pa se smehljajo. Vsi so prišli za nami, brez čakanja — v spremstvu nekih gospodov, nemara posredovalcev. Nekateri stopajo s svojimi klienti v pisarne z napis: Vstop prepovedan! ter se kmalu vračajo zadovoljnih, samozavestnih obrazov . . . Lepe ženske odfrčijo za njimi. Žid, ki gleda za njimi, se obrne k svojemu prijatelju in reče:

„Ko bi imel denar, režimo šest ali deset tisoč frankov, bi si že dobil pravico bivanja. Ne bi mi bilo treba hoditi čakati sem v peto nadstropje, ampak agent bi mi jo lepo prinesel v „Cafe de la Paix“ na bulvar de l'Opera . . .“

„Danes ne gre tako. Le verjemi. Moj sorodnik, ki je že dvajset let francoski državlján, se je hotel zavzeti zame in se je obrnil na svojega znanca, Francoza, ki dela v oddelku prefektore. Toda uradnik mu

je kratko in malo odbil vsako pomoč: „Za nič na svetu se ne polegнем več za tujca. Nekoč sem interveniral, oziroma uredil zadevo za neko mlado Poljakinjo, ki so jo izganjali. Veš, kaj je danes? Koruznica ministra Frossarda . . .“

Nepričakovano pa sem le naletel na dva Slovence. Prvi je bil med španskimi prostovoljci, ki so prišli v Francijo po delni evakuaciji španske republikanske armade. Skupino kakih desetih mož so od nekod prignali po hodniku in jo posadili na klop v naši sobi, kjer so morali počakati. Poleg njih je stal stražnik, vendar se ni mnogo menil za svoje varovance. Trem, štirim se je poznalo, da so nemara šele pred kratkim zapustili bolniške postelje, dva sta nosila roko še v ovojih, eden je hodil ob palici, drugi pa je imel še obliž tik za ušesom. Vsi so bili zarjaveli, koščeni, posušeni.

Trije, štirje so se hkrati obrnili k njim. Mednarodni brigadisti sicer niso bili v Parizu zadnje čase nič novega, bili so tudi stalni gostje petega nadstropja pariške prefektore, vendar so vedno znova zbužali zanimanje.

„Na varno nas bodo spravili, kakor se zdi“, je dejal eden izmed njih v nemščini.

„Kam? — V taborišče . . .?“

„Kam pa drugam?“

Zadnji čas so oblasti vse vprek lovile prostovoljce, odpravljali so jih v koncentracijska taborišča nekam pod Pireneje. Tudi tej skupini, ki je prišla prosit za podaljšanje bivanja, se je obetalo nekaj takega, sodeč po tem, da so ji pobrali papirje in je morala čakati v spremstvu posebnega stražnika.

Med španskimi prostovoljci je bil tudi Slovenec. Izdal se je, ker je kmalu začel robantiti. Njegovemu licu se je poznalo, da ni zarjavelo, le v španskem soncu, ampak še prej v šahtih in jamah evropskih dežel.

„Ko smo se v Španiji borili za republiko, smo se hkrati borili tudi za Francoze. To se bo kmalu pokazalo. Te ga pa nočejo razumeti in ravna jo tako z nami . . .“ mi je razlagal, ko sem se mu izdal za rojaka. Čez nekaj trenutkov je hitro dodal:

(Dalje prihodnjič)

PREŽIHOV VORANC

NAŠA JUNCA

Pri hiši smo imeli samo en par volov. Dveh parov huba ni zmogla. Oče je pač skrbel, da je vole doma priredil, če se je le dalo, ker mu je ostal izkupiček prodanega para, s katerim je potem poravnava najemnino in druge potrebe. Kadar pa se mu prireja ni posrečila, je po prodaji težjega para kupil lahke, po večini še neuke junce, da mu je tako vsaj razlika med težo ostajala.

Zato je bil pri nas tako imenovani uk skoraj na dnevnem redu. Medtem ko so težki kmetje v soseski orali s priučenimi, modrimi voli sami, brez gonjača, je bil pri nas večer napov s priučevanjem, ki se je ob setvi stopnjeval do boja.

Kadar so se junci prvič napregli, je bil vedno posebno pomemben dan. Takrat je bila tudi mati zraven, ker jaz še nisem mogel krotiti juncev in je oče sam gonil. Toda moral sem biti zraven, da se navadim, kakor je zatrjeval oče. Skoraj brez izjeme so se vsi junci jarma prestrašili kakor vrag križa. Ko so bili slednjič vpreženi in so čutili okorni les na vratu, jih je prevzela groza, da so drgetali po vsem životu.

Mati je prišla z žegnano vodo, oče pa je napravil pred hlevskimi vrati križ s tistim prizemnikovcem, katerega je potem med ukom razbil na junčevih plečutih.

Materi se je stožilo.

„Jarem, jarem . . . Zdaj se začne trpljenje . . .“

„Mora biti, le pojdemo . . .“

„Kakor ljudje . . .“

Uk se je navadno začel z vlako. Ko sta junca začutila težo vprege, sta po navadi uporno obstala. Najprej smo poskušali, da ju zlepa spravimo dalje, in oče ju je težil in zapeljeval s soljenim kruhom ali kvasom. Kadar to ni pomagalo — in to je bilo skoraj zmeraj — je prišel bič na pomoč in to je vedno izdalo. Oče je bil oborožen s prizemnikovcem; to je posebno prirezen smolnat krepolec, ki ga je za take primere nalašč rezal iz stelje in ga shranjeval. Mati, ki je bila pri brani, je imela v rokah dolgo habino, poleg tega pa sem bil še jaz pripravljen z bičem v rokah.

Čudil sem se, kako je mogla žival prenašati take in tako številne udarce. Rajši se je potajila, skrčila, kakor pa da bi potegnila. Včasih smo morali med pretepanjem počivati, ker so nam otrpnile roke, med počitkom pa so starši spet poskušali s prigovarjanjem in z dobroto.

„Taka je vajina usoda! Tudi ubogi ljudje so večno vpreženi,“ se je oproščala mati.

Potem smo se spet zagnali. Spet so padali udarci, da se je dlaka kar usipala. Slednjič sta junca sprevidela, da je tak način upora nesmieln, prebolesten, in sta poskusila na drug način, kako bi se osvobodila suženjskega jarma. Nenadoma sta planila in sta skušala pobegniti z vprego vred. Očeta, ki ju je držal za vrvi, ovito okrog rogov, sta po-

tegnila za seboj in ga skušala poteptati. Ta pa vrvi ni izpustil, tudi potem ne, ko sta ga resnično dobila pod noge in sta mendrala po njem ter ga vlekla preko njive, temveč se je je krčevito oklepal, dobro vedoč, da sta junca izgubljena, ako z brano pobegneta. Obenem ju je skušal biti v gobca, v oči in kamor je padlo, da bi ju zadržal.

„Vaha—a—a! Vaha—a—a! . . .“ je oralo čez njivo.

„Ne izpusti, za božjodelj, ne izpusti!“ je vpila mati in se vrgla z vsem telesom na brano, da bi otežila beg. Pod njeno težo se je brana zasajala v zemljo in junca sta se kmalu zasopla ter obstala z obupanimi, krvavimi očmi.

„. . . Ali ni izhoda, ali ni rešitve?“ se mi je zdelo, da berem v teh raztajanih očeh.

Ko je bil prvi upor premagan, zlomljen z udarci in z vabami zapeljivih besedi, sta se junca polagoma začela vdajati v usodo. Sem pa tja je odpor proti jarmu, proti okovoma še vzplamtel; skušala sta preskočiti oje, ki ju je oviralo, toda teža vprege pa žgoči udarci in prigovarjanje, enozvočne in mamljivo doneče besede so te izbruhe kmalu zadušili. In čez dober teden sta junca kot mlada, zdaj že krščena voliča stopala v vpregi, mirno nosila jarem ter se vdala v usodo . . .

(Jirs in Bavh, odlomek)

Po naši zemlji

Borovlje. Pred nedavnim smo že na tem mestu brali iz življenja in borbe koroških Slovencev v našem kraju, ko je bila še vsepovsod komanda nemške gospode. Naj dodamo danes še nekaj primerov tedanjih razmer. Nemško nacionalni bojni društvi „Schulverein“ in „Südmärka“ sta delali s polno paro, saj je šlo za ureditve velenemškega cilja, zgraditi pot do Jadrana. Železniška proga Celovec — Trst skozi Karavanke je dala žele pravo pobudo za to germanizacijsko delo. Spominjamo se, kakšne šole, otroške vrtnice in telovadnice za svoje „turnerje“ so gradili tedaj na Jesenicah, torej v popolnoma slovenskem kraju. Südmärka je prispevala denar in za to ljudi odločevala, kakšen naj bo pouk, seveda nemški in v ponemčevalne namene, da bi se sanje velenemških govinistov, most do Adrije, čimprej uresničile. Tudi Borovljam so namenili usodo, da bi postale čim prej trdo nemško mesto. Kdor se spominja takratnih ljudskih štetij, bi moral dobiti vtis, da slovenske matere ne rodijo več otrok, ker vsakih deset let je bilo manj Slovencev in več Nemcev, kljub temu, da je statistika dokazovala, da je bilo v slovenskem ozemlju procentualno več rojstev, kakor v nemškem. Tako so našli leta 1910 v Borovljah samo še 600 Slovencev, vse ostale pa so šteli za Nemce. Tedanje Politično društvo koroških Slovencev je proti načinu štetja protestiralo, ker se je izkazalo, da so na primer uradniki pri boroveljski tovarni števnim komisarjem ukazali, da morajo vsakega delavca, ki je tam zaposlen, zapisati za Nemca, češ, da je v tovarni občevalni jezik nemški. Ravnatelj, uradniki, učitelji so imeli moč in besedo in gorje vsakemu, ki bi se protivil.

Po prvi svetovni vojni so bile Borovlje v tako imenovani plebiscitni A-coni, kamor so zaporedoma prihajali zastopniki tedanje antante, Angleži, Francozi in Italijani, da bi se prepričali, kakšen narod tukaj prebiva. Tistega dne, ko je prišla ta komisija v Borovlje, je bilo zbrano vse na glavnem trgu. Gospodje od antante so ljudi izpraševali, kakšen

jezik da govorijo. Tedanji boroveljski župan, rajni Ogris, je seveda izjavil, da je tu vse nemško in da je on nemški župan. Tedaj se je oglasil mlad Boroveljčan, T. B., in zabrusil gospodom v obraz: „Ni res, tukaj prebivajo Slovenci, kar je Nemcev, so le privandanci, tudi župan je slovenskega rodu, a je odpadnik, renegal“. Župan se je nato silno razburil in kričal, da to ni res, pa mu je fant odgovoril, da je le resnica, ker je sin slovenske matere in njegov oče niti dobro nemški ni znal. Nato je bil župan prisiljen priznati, da je tako.

Plebiscit smo sicer izgubili, a ostali smo in smo to pozneje večkrat pokazali tudi pri volitvah. Kliče nas spet volivna dolžnost. Pokažimo z našimi glasovnicami, da kljub vsemu pritisku še živimo in hočemo ostati, kar smo bili, zvesti materinemu jeziku in svojemu narodu.

Suha. Petnajst deklet tečajnic je od 3. januarja do 13. februarja pridno obiskovalo gospodinjski tečaj na Suhi, ki ga je priredila Slovenska kmečka zveza. Tečaj je vodila tovarišica Milka Hartmanova, ki je po svoji praksi in svojem strokovnem znanju znala vzbuditi v tečajnicah zanimanje za tvarino, ki jo je obravnavala. Seznanjala je dekleta s kuharsko umetnostjo, s kuhanjem in pripravljanjem preprostih do izbranih jedil, kakor tudi teorijo kuhe in živloznansva in serviranja. V teoriji in praksi so dekleta mnogo pridobila in so obdelovala neštete pannonog naprednega gospodinjstva, kakor v splošnem gospodinjstvu, mlekarstvu in mlekarških izdelkih, uporabi in konserviranju sadja, mesne izdelke, izdelavo domačih pijač, likerjev in drugih in še ženska ročna dela, kakor šivanje, pletenje, likanje itd. Poleg tega pa so imele še predavanja o higijeni, negi dojenčkov in drugih področjih, ki so potrebna dobri gospodinji in materi.

Hvalevredno se je potrudil tudi gospod župnik, ki je predaval iz slovenščine in odkrival mladim srcem lepoto materinega jezika, lepoto, ki jim jo šola tako malo ali nič ne nudi. Zato se je tudi zgodilo, da so v začetku slovenski kuharski recepti

delali tečajnicam preglavice, toda, ko je voditeljica namenoma poiškusi la Slovenke in jim je slovenščina, kljub zanemarjenosti v šoli, le bližja in so v kratkem času tako napredovale, da so ob zaključni prireditvi s slovenskimi točkami prav dobro nastopale.

Dobro pripravljeno razstavo kuharskih in tudi živiljskih izdelkov, ki je bila dne 12. februarja tega leta, so številni obiskovalci upravičeno občudovali in se zelo pohvalno izražali. Tudi sam deželni glavar gospod Wedenig, ki se je ta dan mudil na Suhi, se je prepričal o delu v tečaju in se o razstavi laskavo izrazil.

Popoldne je bila v gostilni pri Hartnu kulturno prosvetna prireditev, kjer so dekleta pokazale, da so sposobne, udeleževati se tudi na tem področju. Pejše, kuplet, sprevopripori, deklamacije in ostalo so vsem gledalcem, ki jih je bilo nad tristo, zelo ugajali.

V ponedeljek, 13. februarja, zvečer pa so se voditeljica in tečajnice in tudi drugi gostje zbrali še na prigrščnem, z mnogimi zabavnimi točkami izpolnjenem poslovnem večeru.

Dobrla ves. Bauernbund ima v kolodvorski restavraciji v Dobrli vasi svoj kuharski tečaj. Tečaj vodi Lassnig Pepa, katere strokovna sposobnost v kuharski umetnosti nikakor ni visoka. Pač pa se v tečaju odlikujejo in izživljajo tečajnice na drug način. Lep primer, kakšna vzgoja vlada v tem tečaju, so doprinesle nek dan v predpustnem tednu. Naužile so se alkoholnih tekočin, da so bile vse pijane, tako da so se valjale po tleh in nekatere sploh niso mogle same domov. Krasen pogled za višino in moralno vrednost tega tečaja in opozorilo pametnim staršem, v katere tečaje naj pošiljajo in zapajo svojo mladino.

Št. Jakob v Rožu. Poročati moramo žalostno novico, da je Novinjakovo družino zadela težka izguba. Umrli je še pred nekaj tedni kljub visoki starosti čil in zdrav Novinjakov oče. Bil je oče petih otrok, ki

jih je dobro vzgojil in jim dahniti ljudi čut narodne zavesti, kakor je bil on sam. Mogočna udeležba na pogrebu govori, kako je bil priljubljen in spoštovan. Sodeloval je pri domačem prosvetnem društvu in bil posebno navdušen pevec. Domači pevski zbor mu je nekaj pesmic vrnil v slovo, kakor se je on često poslavljaj od svojih tovarišev ob odprtem grobu. Naj počiva v miru, zaostalim pa naše iskreno sožalje!

Kdo ima pravico do podpore za brezposelne in pomoč v sili.

Mnoge brezposelne na našem ozemlju bo zanimalo, kdo je upravičen prejemati denar za brezposelne in pomoč v sili.

Zbornica za delavce in nameščence javlja, da imajo pravico do podpore za brezposelne tisti delavci, ki so v teku zadnjih 12 mesecev pred prošnjo za podporo bili 20 tednov v tuzemstvu v delovnem razmerju in plačevali prispevke za brezposelnost. Ni pa nujno, da je trajalo delovno razmerje brez prestopa.

Navidezno delovno razmerje, čeprav bi se plačevali prispevki za brezposelnost, ne daje pravice do denarja za brezposelne. Brezposelnostno podporo plačujejo od 12 do 30 tednov, nato prejema brezposelni pomoč v sili. Dopusti ne štejejo, razen dopustov, ki delavcu pristojajo, tudi neplačani, če je med tem časom plačeval zavarovalnino za brezposelnost.

Pri petdnevnem delovnem tednu se štejeta tudi sobota in nedelja. Skrajšani delovni dan velja kot popoln delovni čas.

Brezposelnim, ki so bili vojaki ali v ujetništvu, se vračuna delovno razmerje zadnjih dveh let pred vpoklicem v vojaško službo.

Avtobusni promet Celovec — Železna Kapla

Poštno ravnateljstvo v Celovcu razglašja, da je v času od 20. februarja do 8. aprila poštni avtobusni promet na cesti Železna Kapla — Celovec ukinjen in sicer zaradi popravil na mostu Sv. Ane preko Drave pri Zagorju na cesti med Grabštanjem in Galicijo. Do omenjenega datuma torej odpade avtobus, ki vozi iz Železne Kaple ob delavnikih ob 6.40 uri in ob nedeljah ob 16.10 uri, ter avtobus, ki odhaja iz Celovca ob delavnikih ob 8.00 uri in ob nedeljah ob 16.00 uri. Vozijo pa avtobusi iz Celovca do Aninega mostu in nazaj.

Pri Hedu je bila narodna zavest zelo razvita in z Lužnikom sta bila najbolj nacionalna pri vsem oddelku.

Gobanc je malo pomolčal, potem pa nadaljeval:

„Kljub temu ne morem iz zadrege. Zmeraj si zastavljam vprašanje: zakaj pa tega ne moremo doseči na pameten način? Ko vendar želi vse preprosto ljudstvo, mi kakor oni, samo dobro...“

„Nekdo je nekje, ki meša...“ je iz teme rekel Petruhov glas.

Kordež, ki si je znova smodil cigareto, je rahlo spregovoril:

„Domovina, prečudna stvar! Pogledajte, delavec sem, rudar. Moj oče je drvar, a moj ded je bil kmetiški sin iz Tople. Prav za prav nimam domovine; kjer najdem delo, tam najdem tudi domovino. Mi smo samim sebi domovina, nosimo jo na rokah, v srcu... Imajo me za socia-

lista, Malgaj in Kotnik me imata celo za boljše vika... Dobro — če sem, pa sem! Toda kljub temu, čeprav mi to očitajo, inam le čut za domovino. Ampak ta domovina bi morala biti dobra in pravična, dovolj dela in dovolj kruha bi morala imeti in enakopravnost bi morala vladati v njej...“

„To bo Jugoslavija, samo ko bo urejena, ko bodo meje utrjene!“ ga je spet prekinil Hed.

Kordež se ni dal motiti.

„Čeprav me imajo za boljše vika, sem tudi za to, da imamo Slovenci svoje pravice. Zakaj naj bi bil en narod podložen drugemu? Zakaj naj bi ne imeli mi istih pravic kot drugi? Menda zato, ker imajo drugi več mogočne gospode!“

„Traparija je, kar se godi tukaj, to je res! Toda odgovorni za to nismo mi. Tudi jaz nisem navdužen za vojno — kako naj bo navdušen

človek, ki je bil štiri leta na vojni, toda jezi me, zakaj ne bi bili mi kot drugi, in zato sem tukaj!“

Gobanc je zadnji stavek posebno poudaril.

„Moja domovina je Jazbina!“ se je nenadoma oglasil Petruh.

„Ha, ha, ha!...“ so se zakrohotala tri, štiri grla.

„Zakaj pa je ne braniš pri skali, ali pa na Požganici, temveč tukaj ob Krki...?“

„Zakaj se režite, ko pa ne razumete!“ se je razburil Petruh. Bil je najmlajši med četniki. Govoril ni veliko, temveč poslušal in to, kar je čul, je potem zamišljen predeloval sam pri sebi. Četniki so ga ljubili vsi brez izjeme, a najbolj jih je zavalal Petruhov strastni jazbinski patriotizem. Zato so zdaj tudi vsi obmolknili in se muzali.

„Vi tega ne razumete! Jaz bom pa tole povedal: kmet Verhun v Gornji Jazbini je pred kakimi štiridesetimi leti prodal svoj grunt grofu, kakor so storiili razen treh vsi ostali Jazbinci in tudi moj ded! Verhun si je kupil lagodnejši in lepši grunt v nižavi, kjer se je laže živelo. Nesreča pa je bila ta, da si z novega grunta videl najvišji del Verhunovega posestva v Jazbini, iz daljave... Vsako jutro, ko je Verhun vstal in stopil pred hišo, je v daljavi zagledal Verhunovo slame v Jazbini, če le ni bilo megleno. Nekaj let je tako zdržal, potem je nekega dne

stopil na gumno in se ustrelil... Vidite, rajši se je končal, ta Verhun, kot da bi od daleč gledal rodni vrh, katerega je zapustil, čeprav je v nižavi mnogo laže živel kot v Jazbini...“

Težko je legla Petruhova zgodba na tovariše, vsi so se zastrmeli v kot, iz katerega je prihajal Petruhov glas, kot bi hoteli v tem hipu videti njegov obraz; a obraza niso videli, videli pa so iz teme žar dveh ognjev — dveh oči...“

Iz te zamaknjenosti jih je zmotil Lužnikov, ki se je bil prikopal skozi vrata.

„Prižgite mi cigareto!“

„Kako je zunaj?“ so vprašali odsotno.

„Tiho in mirno!“ je odvrnil Lužnikov. Nažgal je cigareto in se spet oddaljil.

„To, kar pravi Petruh, je čudna stvar in vsak je ne more razumeti!“ je povzel Kordež. Nato se je obrnil na desno, kjer je ležal vznak na senu korporal Vuga.

Vuga, ki se ves čas ni mešal v pogovor, se je zdaj zganil, se počasi oprl na roke in pritegnil puško k sebi:

„Kar se nas tiče, je vsaj eno gotovo: v vsem nesmislu je vsaj neka stvar pravična — mi se borimo za svobodo slovenskega ljudstva! V zgodovini bodo nekoč rekli: vse skupaj je bila godlja, edino borba za narodno svobodo je bila pozitivna.“

NEVARNOST ZA ŽITA OB KONCU ZIME

1. Zadužitev rastlin.

Kakor je sneg kot odeja rastlinam potreben, tako nam zna sneg tudi škodovati, posebno v jamastih legah, če predolgo leži in zraku preprečuje dostop do rastlin. Posebno zgođaj posejane bujne setve rži, kakršne so bile zaradi milega vremena lanske jeseni, se lahko pod debelejšim snegom zaduše. To še toliko prej, če se pod snegom ali na njem napravi ledena skorja (srenj).

Škodo zaradi zaduženja preprečimo, če ledeno skorjo zrahljamo z ostrim branjem ali pa jo zgazimo z živino. Ponekod tudi po snegu orjejo, da s tem omogočijo zraku dostop k rastlinam. Če sneg ni višji kakor 40 cm, koristi tudi vožnja s praznim vozom po snegu. Če pa je snežna odeja višja, napravimo z ostrvmi luknje v snegu in s tem vzpostavimo neposredno kroženje zraka z zemljo.

2. Zmrznjenje bilk.

Neposredno nam mraz z zmrznjenjem rastlin redko znatneje škoduje, posebno če so te pokrite s snegom. Izkušnja uči, da žito prenese tudi mraz od 10 do 15 stopinj Celzija pod ničlo. Če pa so rastline pokrite z rahlim snegom, jim tudi še nižja temperatura ne škoduje. Če jeseni sejemo proti mrazu odpornejše sorte, če zemljo ne pripravimo preveč po vrtnarsko, torej ne valjamo in ostane njiva pokrita z pesti debelimi grudicami, potem smo pred zmrznjenjem žit skoraj popolnoma varni.

3. Trganje žitnih korenin.

Večkrat nastane na ozimih v zgodnji spomladi, čim odide sneg, škoda na ta način, da vlažna zemlja ponoči močnejše zmrzne, podnevi pa se ob soncu otaja. Zgornja zemeljska plast se vsled zmrznjenja razširi in privzdigne, pri tem se pa potrgajo korenine. Potrgane korenine izgubijo zvezo z vlažno zemljo in rastline se posušijo. Ta škoda nastane navadno šele zgodaj spomladi, ko sonce že močnejše ogreva zemljo, noči pa so še mrzle.

Povzročeno škodo najbolj uspešno popravimo s tem, da ozimino, predvsem rž, pravočasno povaljamo

in privzdignjeno zemljo s potrganimi koreninami pritismo k spodnji plasti.

4. Snežna plesen.

Največ škode, predvsem na rži (tu in tam tudi na pšenici), nam napravi snežna plesen, ki pokriva rastline kot sivkasta pajčevina, ko je sneg pravkar skopnel. Če glivice plesni napadajo rastline, se posevek še posebno močno razredči in čestokrat docela posuši.

To škodo je spomladi skoraj nemogoče popraviti. Nekoliko sicer pomaga zelo zgodnje brananje, da se s tem prepreči nadaljnji razvoj plesni in da zrak in svetloba okrepijo rastline. Skoraj stoođotno pa preprečimo snežno plesen, če smo žitno seme pred setvijo primerno razkužili s kakim pripravkom živega srebra. Omeniti moram še, da pospešuje snežno plesen tudi pregosta in pregloboka setev.

Vernik

Besede mičejo, zgledi pa vlečejo

(Nadaljevanje)

Posebej pa se je češpljev kapar razširil po letu 1947, ko so češplje obilno obrodile in se drevesa vsled tega močno izčrpala. Poleg tega je bilo leto še zelo suho, prav tako je bila zima suha in brez snega. Vse to je povzročilo zapovrstno hiranje in pogin češpelj. Kmetje so že začeli spet misliti na potrebo škropljenja in so zato bili zadnje dni decembra navdušeni za pobudo vodstva Slovenske kmečke zveze, da bi skupno naročili motorno sadno škropilnico, pri čemer bi dobili 40 %-no subvencijo. Ustanovili smo škropilniško skupnost, h kateri je pristopilo 47 kmetov in bo posameznik povprečno plačal komaj 100 šilingov. Škropilnico pričakujemo prav v kratkem in se bomo potem takoj lotili obveznega škropljenja vsega sadja.

Z domačimi sortami krompirja nismo bili zadovoljni. Sicer so bili gomolji še veliki, a pri vsaki rastlini jih je bilo le še po par. Tudi gnilobi so bile močno podvržene. Če je vladalo mokro vreme, posebno v času rasti gomoljev, je veliko krompirja segnilo v zemlji. Močno gnojenje s hlevskim gnojem je gnilobo tudi še povečalo. Leta 1938 smo zato dobili nov semenski krompir, večinoma „Njivski žegen“, ki se še dosedaj dobro obnese, čeravno pozneje nismo dobili več originalnega blaga. Nezadovoljni so z „Njivskim žegnom“ samo oni, ki premalo gnojijo. Ob zadostnem gnojenju in na prikladnem zemljišču pridelajo posamezniki ob dobrih letinah po 200 met. stol. in več na ha. Kaj takega pri nas pred 10 leti še nismo poznali.

Ščasoma smo se oprijeli tudi mehanizacije dela. Sedaj je v našem kraju že več traktorjev. Precej je kosilnic, nekaj konjskih grabelj in

obračalnikov. Samovezniki za žetev na konjsko vprego se pa niso obnesli. Močno so že razširjeni sejalni stroji, ali žal vidimo že vseeno dosti na roko sejanega žita. Čas bi bil že, da bi s setvijo na roko prenehali. S strojem si prihranimo 1/4 — 1/3 semenskega žita in poleg tega je strojna setev veliko enakomernejša in daje vselej več pridelka kot ročna setev. Krompirjev izruvač je pa pri nas že dolgo doma in se on, kakor tudi orodje za mnogovrstno uporabo, izvrstno obnese. Če je pri pobiranju krompirja okoli 20 — 25 ljudi in dosti voz in vprege, poberemo lahko 1 ha krompirja na dan.

Akcija za napravo silosov pa v naši okolici žal ni našla odziva, čeravno bi bili silosi posebno za naš kraj velikega pomena. Naravnih travnikov je namreč prav malo in še ti so večinoma slabi, ker je zemlja peščena in zato posebno v suhih letih odpovejo. V zadnjih letih so sicer posestniki z gnojenjem travnikov pridelok že močno dvignili. Imamo tudi veliko močvirij, ki dajo le malo ničvredne kisle krme, ki je uporabna k večjemu za konje. Izsuševanje močvirij pa je kljub podpori v polovični višini še draga zadeva, ki je slabše stoječi kmetje ne morejo prenesti. In vendar bi bilo potrebno, da bi to nerodovito zemljo spremenili v rodovitno.

Pred vojno smo se tudi precej bavili s svinjerejo. Takrat je bila svinjereja v zvezi z dokupom krmil rizkantna, ker so bila krmila v razmerju k ceni svinj dokaj draga. Sedaj so cene svinj v razmerju s krmili neverjetno ugodne. Upajmo, da se bo naši gospodarski zadrugi posrečilo, dobiti dosti koruze in beljakovinskih krmil, da bodo imeli naši kmetje dosti krme za pitanje mesnih prašičev.

V zadnjem času se je zbudilo pri nas zanimanje za oljne tropine. Že kot v več drugih primerih, je bil tudi tokrat pd. Lazar v Sp. Vinarah prvi, ki je začel šele pred nekaj meseci kupovati oljne tropine in uspeh se je kmalu pokazal. Krava, ki je dajala le še malo mleka, je postala takorekoč novomolzna, takšna po otežitvi pa daje celo okoli 17 do 18 l dnevno. Kljub znatnemu zvišanju mlečnosti se krave ob taki krmilni debelijo. Tu vidimo, da mlečnost naših krav še nikakor ni izkoriščena in da imamo še dosti krav po naših hlevih, o katerih radi dosedanje slabše krme še niti ne vemo, kako dobre molznice so.

Neopravičljivo je, da Slovenci ne porabijo oljnih tropin listih oljnih stiskalnic, ki stiskajo oljarice našega ozemlja sami in da romajo te tropine v nemške predele, da se z našim pridelkom okoristijo nemški veleposestniki, ko jih sami krvavo potrebujemo.

Z dodatkom tropin se je začela tudi mlada živina dobro razvijati. Tudi pri krmljenju svinj in pitanju goveda so se dobro obnesle. Zato ni čudno, da se je zbudilo splošno zanimanje za oljne tropine in okoliški kmetje sedaj že skoraj vsi kupujejo oljne tropine. Je že tako:

Besede mičejo, zgledi pa vlečejo.

Tudi uporaba umetnih gnojil je med nami zelo razširjena in se je udomačila, ko so bila gnojila zelo poceni. Vsled sedanje druginje gnojil je uporaba sedaj manjša, pač pa bolj premišljena. Posebno dušična gnojila sedaj manj uporabljamo, ker so že preveč povzročala poleganje žita. Ker so polja prišla z dodatkom umetnih gnojil bolj do nasičenja z redilnimi snovmi, ni več takšnega pomanjkanja gnoja. Zato smo začeli bolj skrbeti za travnike, prav posebno pa za sadovnjake. Spoznali smo tudi, da je treba sadnemu drevju gnoj zakopati in ne samo površno gnojiti. Tó jesen so Veselani in na Lazah povsod zakopavali gnoj ne samo mladim drevescem — kar se je udomačilo deloma že pred desetletjem, — temveč vsemu sadnemu drevju. Tako jo je pogruntal pd. Keber na Veselah: „Doselej sem gnoj vozil samo na polje in imam vse žito poležano. Od slej pa bom vozil gnoj tudi na travnike in sadju, ker drugače bo začelo polegati še polje samo in ne samo žito na polju, medtem ko travniki in sadno drevje stradajo.“

Št. Vidška okolica torej v gospodarskem oziru ni zadnja v koledarju in bi se marsikdo tu na licu mesta lahko nekaj naučil. Škoda, da se vsi še ne zavedajo tega zadosti in jim manjka ponosa in se radi tega le preveč klanjajo pred oblastmi in oblastniki. (Konec)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: France Košutnik. Tiska Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschließfach 17.

Kordež je jezno pljunil v temo. Vuga je nadaljeval, kakor v opravičilo:

„Bil sem pri 97. pešpolku in še na misel mi ni prišlo, da bi se za koga bojeval. V Rusiji sem pomagal, a zdaj ko sem se vrnil, ne morem niti domov, ker je Italijan zasedel moje kraje. Nikdar se nisem tolkel, a domači kraj bi šel branit pred osvajači.“

„Torej manjka prav za prav nekoga, ki bi imel pravi program?“

„Naravno! Tega manjka! In kako lahko bi rešili nacionalno vprašanje. Nihče bi nikogar ne skušal zatirati ali raznarodovati; Avstrijci bi si napravili svojo republiko, Slovenci svojo. Saj so vsi narodi bratje...“

Tedaj je Kordež nenadoma skrenil drugam.

„Kaj pa je bilo s tisto prisego v Velikovec...?“

„Ah da, kaj je bilo?“ so se vsi vprašali.

„Dve stotniki, ki sta prišli iz Celja, nista hoteli priseči. Sam narednik Kotnik mi je pravil.“

„Kaj je rekel?“

„Da je treba vse postreliti!“

„Da, tako zmeraj pravi! Toda, kaj je še rekel...?“

„Da so dejali, da so se prišli bo-

rit za slovensko ljudstvo in nič drugega. Večinoma so bili Trbovci...“

„Kaj je zdaj z njimi?“

„Nekem so jih spravili, da nihče ne ve kam...“

„Jih bodo postrelili?“ je pobaral Petruh.

„Kaj še! Raztaknili jih bodo naokrog, kamor bodo mogli. In mir besedi...“

„Ko bi vsi tako napravili...“ je ušlo nekemu, menda Marinu.

Potem so obmolknili in vsak je premišljeval sam zase, tako tiho, da si povsem razločno slišal šumenje Krke iz rahlega trepetanja brstnatega drevja, ki ga je žgal dih vgreddi...
Zunaj se je vrnila patrolja in jih predramila. Stražmir je stopil v senik in skušal prodreti z očmi skozi temo.

„Kje pa ste?“

„Kaj je?“ je vprašal Vuga.

„Nič, vse mirno! Bili smo do same Krke. Pri Naraglavu, tam za travnikom, so pa nekaj zapazili.“

„Kaj bi zapazili?“

„Od Krke je prišlo nekaj postav in izginilo proti Trušnjam. Toda bili so brez pušk, dobro so jih videli.“

„Zakaj pa niso streljali?“

„Saj veš, kako je, če ne veš, s kom

imaš opravka, ali s sovražnikom ali z domačini...“

„Jaz bi streljal!“ se je oglasil Lužnikov.

Vuga je sestavil novo patroljo pod vodstvom najstarejšega četnika Gobanca. Neslišno so četniki zapustili senik in odšli na desno.

Noč je bila zdaj zvezdnata, bolj mračna kot temna, obdal jih je vi-gredni hlad, napolnjen z vlago ki-peče zemlje in prepojen z vonjem mladih trav in brstja.

„Prav za prav lepa noč!“ je zašepetal Petruh.

Ko so šli dalje ob robu travnika, je Petruh vprašal:

„Ali je daleč do Naraglavove straz-e?“

Zadnjič je videl Naraglavca v Velikovec pri prisegi.

„Kar tam za gozdom — dvajset minut!“

Ko so prišli na rob gozda, kjer je bila suha vresnata ruša, je Gobanc predlagal:

„Sedimo, nikamor se nam ne mudi.“

Posedli so drug za drugim in položili puške k sebi. Marinova in Hedova puška sta se s treskom dotaknili. To je izzvalo neko čudno prešernost.

„Taka stvar je zdaj spet dragocena!“ je menil Gobanc.

Prižgali so si cigarete in nekaj časa molče vlekli.

„Gobanc, boš dal kaj pijače?“ je prvi spregovoril Kordež.

Vodja patrolje je izvlekel trebušasto oficirsko čutaro z rumom in jo dal naokrog.

Vsi so zadovoljno tleskali.

„V taki noči se to kar prileže.“

Gobanc je spravil napol izpraznjeno čutaro in se spet naslonil na rušo.

„Moj brat je nekje v Rožu na Dravi! Poročnik je,“ je rekel.

„Zakaj si se spomnil nanj?“ se je začudil Marin.

„Kar tako!“ je odvrnil oni. „Ponoči se človek marsičesa spomni.“

„Bog ve, kje je Čegumov; tudi on je oficir,“ je pomislil Petruh.

Misli so jih zanesle daleč stran in šumenje Krke jim je bilo kakor odmev iz silnih daljav, ki jih je še komaj, komaj dosegal. Petruh je mislil na Jazbino; tam so zdaj njive po sončnih bregovih že posejane, po vseh odorih in vrhovih gori rdeče v-gredno vresje.

(Dalje)